

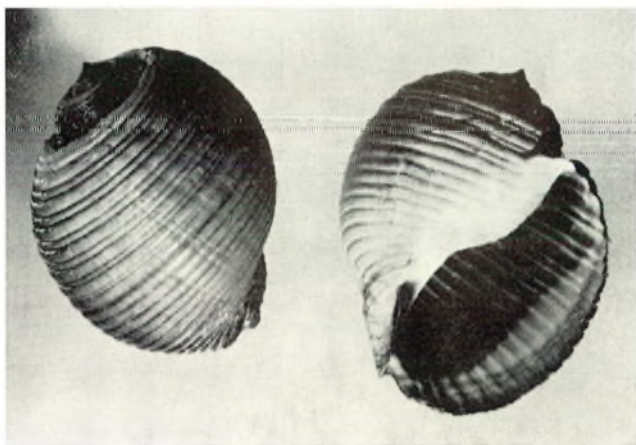

MALACOLOGIE IN TURKIJE

door Bob Entrop

Afgelopen zomer maakten wij een reis per VW.-busje naar Turkije. Hoewel deze reis voornamelijk een ethnografisch karakter droeg en wij al fotograferende kennis wilden maken met land en volk, konden we toch de malacologie niet helemaal vergeten. Zodra wij maar even de zeelucht in de neus kregen, werd een korter of langer bezoek gebracht aan stranden en havens.

Op instigatie van „welingelichte informatiebronnen” hadden wij o.m. als reisdoel de havenplaats(je) Bodrum gelegen aan de Aegeïsche Zee N.W. van het eiland Rhodos, dat de gemoederen nog steeds in beweging houdt. Bodrum is het centrum van de sponsvisserij en wij zagen reeds een interessante reportage over de sponsvisserij in het verschiep, maar het was een tegenvaller. Geen enkele sponsvisser in de haven aan te treffen. Deze blijven maandenlang buitengaats en komen eerst in de late herfst hun vangsten afleveren in Bodrum. Enkele grote exemplaren

Twee mooie gave exemplaren van Dolium galea (L.). Hoogte 20 cm. Bodrum - Turkije.

(Foto B. Entrop)

badspoons hingen als uithangborden aan de gevel van een manasje-van-alles-winkeltje, maar daarmee hadden we het gehad.

Tijdens het wachten bij de kapper — een verhaal op zich — ontdekte ik de eerste grote *Dolium galea* (L.). Een knaap van een goede 20 cm grootte, maar met een dusdanig beschadigde mondrand, dat ik van aankoop maar meteen afzag. Deze confrontatie had wel mijn speurzinnigheid gewekt en een strooptocht langs vele zaakjes was het gevolg. Midden in de winkel stapelden wij de voorraad op en prezen ons gelukkig een tiental gave exemplaren op de toonbank te kunnen deponeren.

In een soort smoezelig kantoorboekhandeltje sloegen we de tweede slag in de vorm van prachtige *Cypraea*'s en wel de pronkstukken van de Middellandse Zee: *Cypraea lurida* L., *Cypraea pirum* L. en *Cypraea spurca* L. Allemaal werk van de sponsenvissers en meestal materiaal voor souvenirs. Hier konden we de verleiding werkelijk niet weerstaan en zorgden voor een flinke voorraad.

Een tip van een gebroken Engels sprekende Turk, die enorme paradijzen vlak voor de kust zou weten, waar schelpen gemakkelijk duikend te bemachtigen zouden zijn, deed ons voor een middag een boot met visser huren. Het draaide uit op 5 zeer mooie exemplaren van *Pinna nobilis* L., die in dit gedeelte van de Middellandse Zee een zeer brede vorm krijgen in tegenstelling met exemplaren die wij op vroegere tochten in de Adriatische Zee verzamelden. Dat dit mijn zoon Hans enkele dagen oorpijn heeft gekost tengevolge van de duikerij met alleen een duikbril, was de extra prijs die betaald moest worden. Het was dus veel geschreeuw en weinig wol geweest. Een jonge Turk die ook mee was gegaan vanwege zijn enorme duikcapaciteit liet na één duikpoging verstek gaan. Hij vond het te diep en te koud.

Cypraea-soorten uit de Middellandse Zee.

Van links naar rechts:

<i>Cypraea lurida</i> L.	Bovenzijde. Hoogte 3,5 cm.
idem	Onderzijde.
<i>Cypraea pirum</i> L.	Onderzijde.
idem	Bovenzijde. Hoogte 2,7 cm.
<i>Cypraea spurca</i> L.	Bovenzijde. Hoogte 4,5 cm.
idem	Onderzijde.

(Foto B. Entrop)

Twee exemplaren van *Pinna nobilis* L.

Het bovenste exemplaar is afkomstig uit de Adriatische zee. Het is duidelijk smaller dan het exemplaar uit de Aegeïsche zee, dat de kenmerkende schubvormige oppervlaktesculptuur zo mooi behouden heeft.

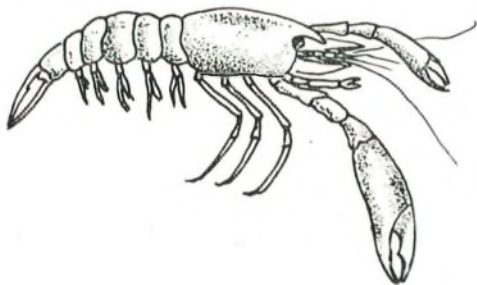
De zwarte kwastjes zijn de zijde-achtige byssusdraden, waarmee de dieren zich aan stenen vastspinnen.

(Foto B. Entrop)

Bij het schoonmaken van de Pinna's deed ik nog een interessante ontdekking. Plotseeling viel een kreeftachtig diertje uit de schelp, even later gevolgd door een tweede exemplaar. Voorlopige determinatie doet vermoeden dat het exemplaren (mannetje en wijfje?) betreft van de soort *Pontonia custos* (Fors.). Deze dieren leven in de mantelholte van de Pinna, waar zij bescherming vinden. Of de kreeftjes hiertegenover een vriendendienst van hun kant stellen heb ik in de literatuur tot nog toe niet kunnen vinden.

Opvallend is dat het 2e paar looppoten tot krachtige ongelijk grote scharen is uitgegroeid. In de literatuur worden de dieren steeds afgebeeld met de grootste schaar aan de linkerkant, terwijl mijn exemplaren de grootste schaar juist rechts dragen. Een en ander is ter verificatie aangeboden aan Dr. L. B. Holthuis, Crustacea-specialist van het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie te Leiden. Mogelijk kom ik hier dus nader op terug.

Pontonia custos (Fors.) steeds paarsgewijs aangetroffen in *Pinna nobilis* L. waarmee zij in symbiose leven.

Het was — om nog even op de hier en daar aangeboden schelpen in winkeltjes terug te komen — weer het liedje als van ouds. Jan de tourist, zonder enig begrip van schelpen, blijkt de grootste rommel in de vorm van afgerolde en sterk beschadigde exemplaren toch wel voor lief te nemen. Van enige sortering was helemaal geen sprake.

Op het traject van Istanbul naar Izmir komen we langs het meer Apolyont, waar vissers in een roeiboot bezig zijn te vissen met een staand net, dat evenwijdig met de oever wordt uitgezet. Tussen net en oever vaart de boot en terwijl de ene visser staande roeit, slaat de andere met twee stokken een Turks rythme op de rand van de sloep. Waarschijnlijk wordt de vis daardoor opgeschrikt en vlucht in de richting van het net. Op de drassige oever liggen vele doubletten van zoetwatermossels, waarvan ik nu nog geen determinatie bij gebrek aan de juiste literatuur kan opgeven.

Tijdens een kort bezoek aan de kustplaats Urla ongeveer 20 km van Izmir krijg ik nog even de kans om een blik te slaan op de littorale fauna. Vanaf de kust loopt een dijkachtige dam zeewaarts naar een schiereilandje. Rechts van deze dam liggen grote stenen, die natuurlijk gekeerd worden. Het eerste stuk van de dam is minder interessant, maar aan de luwe kant van het eiland is de vangst beter. Hier verzamel ik enkele levende *Conus mediterraneus* Bruguière, *Pisania maculosa* (Lam.) en vastgesponnen aan de stenen *Arca lactea* L. Tussen de stenen in het supralittoraal liggen nog wat aangespoelde schelpen, maar alle min of meer afgerold.

Aangezien wij een Turkse gast bij ons hebben, wiens tijd beperkt is, kan ik niet langer ter plaatse rondsuffelen. Het zou zeker een goede buit opgeleverd hebben, zoals meestal het geval is met stenen keren.

Hoewel een beetje buiten mijn persoonlijke interessegebied liggend, viel mijn oog toch wel op een *Clausilia*-soort (landslak), die zich — zeker onbewust van de bijzondere plaats waar hij leefde — tegen de ruïnes op kroop van het oude Romeinse amphitheater van de wereldberoemde stad Epheze, die vanuit de bijbelse verhalen reeds bekend was. Op deze zelfde plaats heeft eens Paulus het evangelie gepredikt. Geen reis met indrukwekkende malacologische resultaten, maar dat had ik u in de aanvang reeds gezegd. Maar toch weer enkele mooie aanwinsten voor de museumcollectie en daarmee waren we toch wel tevreden.

Van links naar rechts: *Conus mediterraneus* Brug., *Pisania maculosa* (Lam.) en *Arca lactea* L. (Foto B. Entrop)